

Сарасва О.В.

Приазовський державний технічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ РАМКИ ФЕНОМЕНУ «ІСТОРИЧНОГО НАРАТИВУ»

Стаття присвячена аналізу одного з засадничих понять теорії історичної науки – «історичний наратив». Наголошуючи на міждисциплінарному характері самої дефініції «наратив», авторка робить спробу розглянути розвиток наукового знання щодо розуміння згаданих категорій не тільки історичною наукою, але й, перш за все, літературною теорією та філософією, оскільки теорія наративу має своє коріння у літературознавстві. У публікації проаналізовано позицію теоретиків філософії та історії другої половини ХХ – перших десятиліть ХХІ ст. щодо визначення, змісту та функції наративу/історичного наративу та різниці між цими ключовими історіософськими категоріями. Основна увага приділена теоретичним напрацюванням Ж.-Ф. Ліотара, П. Ламарка, М. Баль, П. Рікера, Ц. Тодорова та інших вчених, які заклали підвалини теорії наративу та стали фундаторами нового, міждисциплінарного напрямку наукових студій – наратології. У контексті теорії історичного наративу розглянуто також ключові праці Г. Вайта та Ф. Анкерсмита, які залишаються одними з головних авторитетів наратології не дивлячись на загальну критику щодо можливості об'єктивного пізнання історії. Зроблено висновок про наявність одразу кількох підходів до визначення наративу як розповіді, що є відображенням існуючої реальності, або специфічним конструктом мислення, який не має нічого спільного з дійсністю.

Теорія історичного наративу проілюстрована конкретним кейсом зв'язку наративу та пропаганди на прикладі маніпулятивної риторики очільників Кремля, пропагандистська машина якого останні два десятиліття дуже часто зверталася до історичних наративів. У висновках авторка підкреслює важливість конкретних досліджень, які б були присвячені деконструкції окремих історичних наративів у тісному зв'язку з тими завданнями та функціями, які були закладені ідеологами та конструкторами цих наративів.

Ключові слова: наратив, історичний наратив, наратологія, структуралізм, постмодернізм, лінгвістичний поворот, маніпуляція.

Постановка проблеми. «Наратив» – дефініція, яка постійно знаходиться в обігу різних галузей сучасної гуманітаристики. Проте, постає цілком логічне питання – чи завжди доречно ця категорія вживається, чи дослідники просто намагаються віддати данину термінологічній моді? Безумовно, таке явище як популярність певного терміну – має місце бути і свідчить про важливі зміни, що відбуваються у тій, чи іншій галузі знань. Не дивлячись на те, що «наратив» – категорія універсальна та міждисциплінарна, у пропонованій публікації ми будемо акцентувати увагу, перш за все, на її вживанні у історичних науках, звертаючись, безумовно, до аналізу концепцій провідних наратологів другої половини ХХ – початку ХХІ століть.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняна історична наука відзначається великим інтересом дослідників до теоретичного осмислення феномену історичного наративу. Особливий інтерес вчених спостерігається у зв'язку з потребою підготовки національного гранд-

наративу української історії, який би прийшов на зміну застарілим радянським наративам – на це звернули увагу у своїй концептуальній статті Георгій Касьянов та Олексій Толочко [5]. Загальний огляд концепції гранд-наративу подала одеська дослідниця Юлія Добролюбська, яка наголосила на напруженні відносин між академічною історіографією та історіописанням, адже кожний з цих видів діяльності претендує на створення власного наративу української історії [4]. З позицією Ю. Добролюбської погоджується Марія Родян, яка присвятила серію публікацій, які аналізували концепції наративу таких визначних теоретиків як Г. Вайт, Ф. Анкерсміт, Д. Ла Капра та інші [7–8]. Водночас, підкреслимо, що комплексної характеристики теоретико-методологічних підходів до визначення поняття «історичний наратив» досі нема і пропонована публікація є одним з перших кроків до заповнення цієї лакуни.

Метою статті є комплексний та всебічний аналіз теоретичних підходів до осмислення дефініції «історичний наратив».

Виклад основного матеріалу. По перше, необхідно розібратися зі значенням основної дефініції нашого дослідження – «наратив». Можна виділити три основних підходи до визначення згаданого поняття, хоча у загальних рисах думки структуралістів, феноменологів та герменевтиків збігаються. Розглянемо кілька основних та найбільш впливових визначень. Французький філософ Жан-Франсуа Ліотар писав, що наратив на сьогодні є синонімом для двох явищ – так званих індивідуальних оповідей (наприклад, біографій чи автобіографій) та метанаративів (політичних ідеологій) [6]. Сучасний британський філософ Петер Ламарк розумів наратив як розповідь, готовий текст, або процес розповіді – все залежало від контексту [15, р. 394–395].

Одна з фундаторок наратології, нідерландська культурознавиця Міке Баль пішла ще далі, стверджуючи, що практично всі тексти мають наративний характер. Дослідниця відзначала, що так само як і семіотику, наратологію можна застосувати до практично кожного культурного явища. Резюмуючи, М. Баль підкреслювала, що не все навколо є наративом, але практично всі культурні явища мають наративний аспект. На нашу думку, така неоднозначна позиція М. Баль лише вносить додатковий хаос у термінологічну дискусію [9].

Іншу концепцію наративу, в основному, репрезентують літературознавці та психологи, які розуміють цю дефініцію як структуру пізнання. Такі теоретики як Барбара Харді чи Джером Брунер, вважають, що людське мислення характеризується двома основними формами – раціональною та розповідною (наративною). Американський психолог Д. Брунер навіть підготував на початку 90-х рр. ХХ ст. нарис, який так і назвав – «Наративістська конструкція реальності», де він виклав свою концепцію розуміння людського життя як великого наративу (метанаративу) [11].

Один з провідних представників філософської герменевтики Поль Рікер у своїй знаковій праці «Час і наратив» знов повернувся до визначення наративу як розповіді, проте філософ підкреслив, що дослідника має цікавити не стільки те, що було розказане, скільки те, що залишилося за кадром. Вчений використовував таке визначення як «нерозказані історії» і, на його думку, наратологи мають ставити питання: чому ці історії залишаються нерозказаними? За Рікером пішов Петер Ламарк, коли писав, що наратив як розповідь завжди залежить від особи, що цю розповідь матеріалізує. Тобто, наратив – це перероблене

людською свідомістю (суб'єктивне) відображення реальності [15, р. 396].

Проте, трактування наративу як репрезентації дійсності також обтяжено додатковими проблемами. Вчені досі не можуть визначитися, які саме тексти (розповіді) вважати наративами. Переважна більшість впливових наратологів вважає, що наратив має обов'язково мати фабулу, або історію. Проте, ці поняття також не є рівнозначними, оскільки фабула – це певна концепція, логічно, або хронологічно складений ланцюжок подій, який є стрижнем наративу. У нашому тексті ми будемо вживати дефініцію «наратив», розуміючи її як усний, або письмовий текст, що є описом подій, об'єднаних спільною хронологією. Проте, одразу варто зауважити, що змістом наративу можуть бути не тільки події, але й різноманітні ідеї, часом – світоглядного масштабу [17].

В останній третині ХХ століття у працях ряду семіотиків починає все частіше з'являтися новий термін – «наратологія». Вчені-теоретики вживали його у розумінні науки про розповідь. Зазвичай, нова дефініція стояла поряд із власним, авторським визначенням терміну «наратив». Першим до наратології звернувся французький філософ Цветан Тодоров, коли писав, що наратив – це явище, з яким ми стикаємося не тільки у літературі, але й в багатьох інших галузях знання. Ц. Тодоров вважав, що наратив взагалі присутній всюди. Дослідники, на думку Тодорова, мають побудувати універсальну теорію наративу, яка б пояснювала це явище у всіх сферах життя. Цим має займатися наука про оповідання – наратологія. Це коротке визначення було оприлюднене у 1969 році [16, р. 10].

Паралельно з Тодоровим, свою концепцію наратології розробив датчанин Пер Оге Брандт. Філософ вважав, що наратологія розвинулася у 60-х роках ХХ століття як окремий жанр літературної критики. Згідно висновків Брандта новий напрям тектологічних досліджень зародився завдяки працям радянського фольклориста Володимира Проппа та його фундаментальній «Морфології казки». Окрім Проппа вчений згадував таких фундаторів наратології як Клод Леві-Стросс та Цветан Тодоров [10, р. 2]. Порівнюючи ці дві тези засновників нового напрямку досліджень можна помітити, що для Тодорова наратологія – це наука у перспективі, а для Брандта – вже існуюча молода дисципліна з власною методологією.

Цветан Тодоров був правий, виводячи наратологію з літературознавства, оскільки основний

метод нової субдисципліни сягав теорії оповідання, яка розроблялася літературознавцями, проте згодом ця методологія поширилася на всю гуманітаристику. Структура уявного дерева дисциплін та місце у ній наратології можна проілюструвати наступним чином – наратологія є частиною семіотики, а та, у свою чергу, входить до складу гуманістики. Всі згадані напрямки наукових студій є міждисциплінарними і об'єднані лише спільною методологією, витоків якої ми знаходимо у літературній теорії.

Щодо розуміння терміносполучення «історичний наратив» у сучасній історіософії можемо виділити два основних підходи – широке та вузьке трактування поняття. Першим за хронологією виникло вузьке розуміння історичного наративу як різновиду описово-розповідного історичного твору чи окремого виду пояснення явищ, характерного для гуманітарних наук. Таке трактування терміносполучення підтримують прибічники традиційної історіографії та аналітичної школи історіософії. Другий підхід був витвором постмодерністів та філософських антропологів, які одночасно були розробниками загальної теорії наративу. Згідно цього, широкого розуміння історичного наративу – це ментальна структура, спосіб упорядкування знань про навколишній світ. Коріння цього визначення лежить у філософській антропології вже згаданого нами К. Леві-Стросса [3, с. 12].

У контексті нашої публікації особливо варто відзначити і третє значення терміну «історичний наратив», яке характерне для сучасної історіософії – мова йде про різноманітні спекулятивні реконструкції історичного процесу, які створюються з певною метою і є, по суті, суб'єктивним трактуванням історичного минулого. Надзвичайно близько до визначення історичного наративу є концепція мастер-наративу, який чимало уваги приділили сучасні українські історики, намагаючись пояснити необхідність підготовки нового синтезу вітчизняної історії. Під цим терміном, який був винаходом французьких структуралістів, вчені розуміють структурований історичний наратив, головною ідеєю якого є демонстрація присутності якоїсь головної ідеї, нерідко утопічної. Яскравим прикладом мастер-наративу є марксистська концепція історичного процесу як пошуку мотивів, пов'язаних з класовою боротьбою у подіях та текстах минулих епох, часто дуже віддалених. Синонімічним до поняття мастер-наратив є терміносполучення «стратегічний наратив» [5, с. 10].

Визначення дефініції «історичний наратив» тісно пов'язане з формуванням уявлення про механізми конструювання таких наративів. Проте тут вчені стикаються з багатоаспектністю розуміння у суспільстві історії взагалі. Існує два основних підходи до розуміння історії – як минулого та як результату професійної діяльності історика (історичного дослідження). Часто ми спостерігаємо зближення цих двох розумінь і тоді є підстави говорити про процес «історизації минулого». Таке трапляється, коли владні інститути намагаються «привласнювати» історію, використовувати її для досягнення власних стратегічних інтересів. Таким чином, історичний наратив подається не як реалізація творчого задуму вченого-історика у розповідній формі, а як реальне відображення історичного минулого. Зникає межа між фактом та його інтерпретацією. Саме тому актуальність дослідження історичних наративів зростає у періоди гострих соціально-політичних потрясінь.

Конструюючи історичний наратив владний інститут може взяти за відправну точку реалістичну, або конструктивістську модель побудови розповіді. Реалістична модель передбачає максимальне зближення наративу з тією історичною реальністю, що мала місце. Конструктивістська модель полягає у більш вільному трактуванні фактів відповідно до тієї мети, яка поставлена тією особою, або інститутом, який конструє наратив. Нас більше цікавить саме конструктивістська модель, оскільки ми маємо змогу спостерігати її у контексті спроб легітимації повномасштабного вторгнення РФ до України у лютому 2022 року. Такі наративи побудовані з урахуванням того факту, що історична реальність завжди відкрита для інтерпретацій. Безумовно, всі інтерпретації базуються на певних колах джерел, проте з плинном часу джерела, як текстові наративи також стаються все більш гнучкими для трактування – інформація, що у них міститься може інтерпретуватися відповідно до стратегічних цілей держави/державного інституту/окремої особи тощо [12, р. 1179–1180].

Оскільки саме історичне джерело є одним зі стрижневих елементів під час конструювання наративів, варто більш детально спинитися на концепції наративу Гейдена Вайта, основна ідея якої полягала у тому, що об'єктивне пізнання історії взагалі неможливе. Зокрема, базуючись на літературознавчому трактуванні дефініції «наратив», Г. Вайт заперечував наявність історичної методології. Дослідник прирівнював ремесло історика до праці письменника. Гейден Вайт

користується терміном «тропология», яким визначає процес теоретизації вигаданого дискурсу. Тобто, історичні наративи як історичні твори (результат творчої активності історика) – це лише інтерпретація минулої дійсності, яку в принципі неможливо пізнати [2].

Тези Г. Вайта розвинув нідерландський філософ Франклін Анкерсміт. Він також розумів історичний наратив як текст і у цій інтерпретації Ф. Анкерсміт вважав зайвим говорити про минуле, як таке, що дійсно мало місце – вірогідність цього факту відомо тільки тексту. Тобто, текст є відображенням минулого, проте яким воно було насправді – суспільство не дізнається ніколи. Філософ задавався питанням, а чи може конструктор історичного наративу невірно відобразити реальність? Ф. Анкерсміт повністю зняв цю дилему з порядку денного наратології – він був переконаний, що не тільки не існує межі між реальністю та вигадкою, а не існує реальності взагалі. Реальність може бути лише у тексті, а не поза ним. При чому текст – це поняття дуже умовне і означає не тільки те, що написано, або надруковано людиною [1].

Таким чином, прослідкувавши концепцію наративу від наративно-реалістичної моделі до радикально-конструктивістської, яку і презентують Г. Вайт та Ф. Анкерсміт, можна зробити висновок про те, що вчені самі загнали себе у глухий кут під тиском структуралізму та постмодернізму, вихід з якого ми вбачаємо у поверненні співвідношення таких понять як «реальність» та «істина», які часто ототожнюються, нівелюються під час конструювання сучасних історичних наративів.

Широкий спектр наративів (у тому числі й історичних) знаходить своє застосування у багатьох сферах життєдіяльності суспільства і, перш за все, у державній пропаганді. Загалом, для державної влади наративи є тим безцінним ресурсом, який дозволяє маніпулювати суспільством – формувати необхідну модель сприйняття тих чи інших подій, переконань та навіть поведінки. Згадаємо найбільш коротке визначення наративу – це розповідь, а пропаганда є комунікативною практикою, позбавленою елементу заклику до діалогу. Таким чином, наратив є ідеальним інструментом пропаганди, якщо він вдало побудований. Відзначимо, що пропагандисти не зацікавлені у інтерактивному (двосторонньому) впливі – їх цікавить виключно ретрансляція певного наративу, який має бути сприйнятий окресленою групою людей.

Британський історик Ніколас О'Шоннесі вважає, що ефективна пропаганда має три складові – риторика, символізм і міф. Таким чином, сучасна пропаганда дуже часто звертається до історичних наративів з метою створення міфологізованої розповіді, концепту, який буде просувати певну ідею [14, р. 21–22]. Це ми можемо бачити на прикладі кремлівської урядової риторики з її тезами про «миролюбність Росії». В якості ілюстрації розберемо кілька загальновідомих тез російських урядових пропагандистів, де було використано техніку конструювання хибних історичних наративів.

Перші особи Кремля багато і з задоволенням говорять на історичну тематику – це стало особливістю російського політичного істеблішменту часів режиму Путіна, коли різкий поворот до імперських традицій минулого став очевидним. Переважна більшість російських політиків звикла висловлюватись на історичну тематику сміливо та безапеляційно, навіть коли з їх вуст лунає відверта брехня. Варто згадати слова прес-секретаря президента Дмитра Пескова, який за кілька днів до відкритого вторгнення російських військ на українську територію заявив, що Росія «протягом всієї своєї історії ніколи ні на кого не напала». В самій Росії дуже обережно коментували цей пасаж президентського прес-секретаря, називаючи його «політичною заявою» [18]. Об'єктивно слова Пескова можна вважати або відвертою брехнею, або маніпуляцією, розрахованою на пересічного мешканця країн Заходу, де традиційно рівень історичних знань про країни Східної Європи є вкрай низьким.

Понад п'ять століть своєї історії Росія була імперською державою – спочатку як Московське царство, а потім як Російська імперія та Радянський Союз. Будь яка імперія за визначенням провадить агресивну зовнішню політику, спрямовану на розширення територій цієї імперії та сфер впливу. Саме тому існування трьох згаданих утворень, правонаступницею яких є Російська Федерація було б неможливим без загарбницьких війн.

Подібні історичні підтасовки кремлівська пропаганда вустами її офіційних рупорів поширює і на міжнародному рівні для виправдання своєї агресивної зовнішньої політики, користуючись вже згаданим нами низьким рівнем історичних знань пересічного мешканця будь-якої з країн Заходу. Твердження про відсутність базових історичних знань у пересічних американців – це не вигадка Кремля, а реальність, яку констатують провідні фахівці-освітяни. Зокрема, американська

освітянка Наталі Векслер стверджує, що третина американців провалила б тест на отримання громадянства через незнання шкільної програми з історії Сполучених Штатів. Свої висновки Векслер проілюструвала дослідженням, що було проведене у 2018 році [19, р. 260–265]. Приклад Сполучених Штатів ми обрали не випадково, адже саме ця країна є головним геополітичним противником Росії у масовій свідомості пересічних росіян.

Склалася думка, що російська пропагандистська машина діє застарілими методами, використовуючи архаїчні штампи радянських, або навіть імперських часів, проте це не зовсім так. Це твердження справедливе тільки тоді, коли ми говоримо про наповнення пропагандистської риторики, проте, що стосується прийомів донесення пропаганди до цільової аудиторії, то кремлівські політтехнологи цілком виправдано використовують ключових медійних спікерів задля поширення потрібної інформації. Американська історична асоціація восени 2020 року провела дослідження, згідно результатів якого 69% громадян Сполучених Штатів головним джерелом історичних знань вважають телебачення (зокрема, для 62% цим єдиним джерелом є новини). Лише 32% американців вважають

за потрібне звертатися до профільної літератури [13]. На цьому прикладі ми виразно бачимо, як заздалегідь хибний наратив знаходить відгук саме у тієї аудиторії, для якої він був сконструйований.

Висновки. Таким чином, ми можемо констатувати універсальність та багатоаспектність такої категорії як «історичний наратив» та необхідність виключно міждисциплінарного студювання означеної проблематики. Зароджуючись у літературній критиці, теорія наративу в останній третині ХХ століття виокремилася в окремий напрямок досліджень – наратологія, що сприяло координації зусиль фахівців з багатьох сфер гуманітарного знання щодо розробки теоретико-методологічного осмислення поняття наратив та історичний наратив, різниці між ними. Криза історичної науки, викликана лінгвістичним поворотом та критикою можливості об'єктивно пізнання історії аж ніяк не вплинула на значущість дослідження наративів та, навпаки, винесла її на порядок денний. Наразі, особливої актуальності та значущості набуває студювання тематики деконструкції історичних наративів у контексті проблем «привласнення історії», формування стратегічних наративів, використанні історичних наративів у державній пропаганді тощо.

Список літератури:

1. Анкерсміт Ф. Постмодерністська «приватизація» минулого. *Україна модерна*. 2009. № 4 (15). С. 246–272.
2. Вайт Г. «...Дозвіл на користування мовою». *Іронія: Збірник статей / упор. О. Галета, Є. Гулевич*.
3. Рибчинська. Львів: Літопис; Київ: Смолоскип, 2006. С. 145–150.
3. Газнюк Л. «Філософія наративу» в персональному бутті людини. *Філософська думка*. 2004. № 4. С. 3–15.
4. Добролюбська Ю.А. Історичний гранд-наратив: особливості трактування. *Методологія та технологія сучасного філософського пізнання: Матеріали IV Міжнародної наукової конференції (Одеса, 20–21 травня 2022 р.)*. Одеса: Державний заклад «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2022. С. 73–76.
5. Касьянов Г.В., Толочко О.П. Національні історії та сучасна історіографія: виклики й небезпеки при написанні нової історії України. *Український історичний журнал*. 2012. № 6. С. 4–24.
6. Ліутар Ж.-Ф. Ситуація постмодерну. *Філософська і соціологічна думка*. 1995. Вип. 5-6. С. 15–38.
7. Родян М.В. Епістемологічний аспект історичного наративу: особливості та специфіка. *Гілея: науковий вісник*. 2019. Вип. 141 (2). Ч. 2. Філософські науки. С. 120–124.
8. Родян М.В. Інтерпретація історичного наративу в дослідницьких інтенціях Х. Уайта та Д. Ла Капра. *Вісник Львівського університету. Серія: Філософські науки*. 2019. Вип. 22. С. 96–103.
9. Val M. Narratologie: essais sur la signification narrative dans quatre romans modernes. Paris: Klincksieck, 1977. 199 p.
10. Brandt P.A. Proposition, narration, texte. *Documents de travail et prépublications*. 1971. № 4. P. 1–14.
11. Bruner J. The Narrative Construction of Reality. *Critical Inquiry*. 1991. Vol. 18. Iss. 1. P. 1–21.
12. Foster W.M., Coraiola D.M., Suddaby R., Kroezen J., Chandler D. The strategic use of historical narratives: a theoretical framework. *Business History*. 2017. Vol. 59. Iss. 8. P. 1176–1200.
13. History, the Past, and Public Culture: Results from a National Survey. URL: <https://www.historians.org/research-and-publications/history-the-past-and-public-culture-results-from-a-national-survey/3-where-do-people-get-their-history> (дата звернення: 26.10.2023).

14. Karpchuk N. The Russian Federation Propaganda Narratives. *Torun International Studies*. 2014. No. 1 (7). P. 19–30.
15. Lamarque P. On Not Expecting too Much from Narrative. *Mind and Language*. 2004. Vol. 19. P. 393–408.
16. Todorov T. *Grammaire du «Décaméron»*. Frankfurt: Mouton, 1969. 100 p.
17. Van Dijk T. Narrative macrostructures. *Narrative Macro-structures: Logical and Cognitive Foundations. A Journal for Descriptive Poetics and Theory of Literature*. 1976. Vol. 1. P. 547–568. URL: <https://discourses.org/wp-content/uploads/2022/07/Teun-A.-van-Dijk-1976-Narrative-macrostructures.pdf> (дата звернення: 23.10.2023).
18. War Speeches. Рік брехні, пропаганди та поразок Росії на полі бою. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/02/24/7390810/> (дата звернення: 26.10.2023).
19. Wexler N. *The Knowledge Gap: The Hidden Cause of America’s Broken Education System – and How to Fix it*. New York: Penguin, 2019. 336 p.

Saraieva O.V. THEORETICAL FRAMEWORK OF THE PHENOMENON OF “HISTORICAL NARRATIVE”

The article is devoted to the analysis of one of the fundamental concepts of the theory of historical science – “historical narrative”. Emphasising the interdisciplinary nature of the very definition of “narrative”, the author attempts to examine the development scientific knowledge regarding the understanding of these categories not only by historical science, but also, above all, by literary theory and philosophy, since the theory of narrative has its roots in literary studies. The paper analyses the position of philosophers and history theorists of the second half of the twentieth and the first decades of the twenty-first century on the definition, content and function of narrative/historical narrative and the difference between these key historiosophical categories.

The main attention is paid to the theoretical developments of J.-F. Lyotard, P. Lamarck, M. Bal, P. Ricoeur, C. Todorov and other scholars who laid the foundations of narrative theory and became the founders of a new, interdisciplinary field of research – narratology. In the context of the theory of historical narrative, the author also considers the key works of G. White and F. Ankersmit, who remain one of the main authorities in narratology despite the general criticism of the possibility of objective knowledge of history. The author concludes that there are several approaches to defining narrative as a story that reflects the existing reality or a specific construct of thinking that has nothing to do with reality

The theory of historical narrative is illustrated by a specific case of the relationship between narrative and propaganda on the example of the manipulative rhetoric of the Kremlin leaders, whose propaganda machine has often referred to historical narratives over the past two decades. In conclusion, the author emphasises the importance of specific studies that would be devoted to the deconstruction of individual historical narratives in close connection with the tasks and functions that were laid down by the ideologists and constructors of these narratives.

Key words: narrative, historical narrative, narratology, structuralism, postmodernism, linguistic turn, manipulation.